

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО

Врз основа на член 69 алинеја 2 од Законот за здравјето на растенијата („Службен весник на Република Македонија“ број 29/05, 81/08, 20/09, 57/10,17/11 и 148/11), министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство, донесе

НАРЕДБА ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНИОТ СТАНДАРД ЗА ФИТОСАНИТАРНИ ПРИНЦИПИ ЗА ЗАШТИТА НА РАСТЕНИЈАТА И ПРИМЕНА НА ФИТОСАНИТАРНИ МЕРКИ ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА БР. 1

Член 1

Со оваа наредба се пропишува начинот на спроведување на меѓународниот стандард за фитосанитарни принципи за заштита на растенијата и примена на фитосанитарни мерки во меѓународната трговија бр.1.

Член 2

Во постапката за спроведување на фитосанитарни принципи за заштита на растенијата и примена на фитосанитарни мерки во меѓународната трговија, може да се примени меѓународниот стандард за фитосанитарни принципи за заштита на растенијата и примената на фитосанитарни мерки во меѓународната трговија бр.1 кој е даден во Прилог и е составен дел на оваа наредба.

Член 3

Оваа наредба влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.

Бр.17- 90/6

август 2012 година

Скопје

Министер за земјоделство,
шумарство и водостопанство,

Љупчо Димовски, с.р.

ФИТОСАНИТАРНИ ПРИНЦИПИ ЗА ЗАШТИТА НА РАСТЕНИЈАТА И ПРИМЕНА НА ФИТОСАНИТАРНИ МЕРКИ ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА

Фитосанитарна мерка бр. 1 (2006)

ОДОБРЕНО

Овој стандард е усвоен на 27-та Седница на Конференцијата на ФАО во ноември 1993 година како: *Принципи на растенијата во карантин поврзани со меѓународната трговија*. Првата измена беше одобрена од страна на Комисијата за фитосанитарни мерки во април 2006 година, како што е сегашниот стандард ISPM бр. 1 (2006).

ВОВЕД

ПРЕДМЕТ

Овој стандард ги опишува фитосанитарните принципи за заштита на растенијата, кои се опфатени во Меѓународната конвенција за заштита на растенијата (IPPC) и се објаснети во нејзините Меѓународни стандарди за фитосанитарни мерки. Стандардот ги опфаќа принципите за заштита на растенијата кај култивирани и некултивирани растенија, дива флора и водни растенија. Тие се однесуваат на примената на фитосанитарни мерки при меѓународно движење на луѓе, стоки и превозни средства, а се својствени за целите на IPPC. Стандардот не е алтернатива на IPPC, проширување на постојните обврски или толкување на некоја спогодба или законодавство.

ЛИТЕРАТУРА

Спогодба за примена на санитарните и фитосанитарните мерки 1994. Светска Трговска Организација, Женева.

Поимник на фитосанитарни термини 2006. ISPM No. 5. ФАО, Рим.

Меѓународна конвенција за заштита на растенијата, 1997. ФАО, Рим.

Сите меѓународни стандарди за фитосанитарни мерки.

ДЕФИНИЦИИ

Дефиниции на фитосанитарните термини употребени во овој стандард може да се најдат во ISPM бр. 5 (*Поимник на фитосанитарни термини*).

ПРЕГЛЕД НА УСЛОВИ

Овој стандард ги опишува основните принципи во рамка на IPPC: суверенитет, потреба, управување со ризик, минимално влијание, транспарентност, усогласеност, недискриминација, техничка оправданост, соработка, еквивалентност на фитосанитарни мерки и измена. Овој стандард ги опишува оперативните принципи според IPPC, кои се однесуваат на воспоставување, спроведување и следење на фитосанитарните мерки, како и одржливост на официјалните фитосанитарни системи. Оперативните принципи се:

- анализа на ризик од штетни организми;
- набројување на штетни организми;
- препознавање на подрачја ослободени од штетни организми и подрачја со низок степен на распространетост на штетни организми;

- надзор на регулирани штетни организми;
- системски пристап;
- надзор;
- известување за штетни организми;
- фитосанитарна сертификација;
- фитосанитарен интегритет и безбедност на пратки;
- брзо дејствување;
- итни мерки;
- постоење на Национална организација за заштита на растенијата;
- решавање на спор;
- избегнување на непотребни одлагања;
- известување за неусогласеност;
- размена на информации и
- техничка помош.

ПРЕГЛЕД

Оригиналната верзија на ISPM бр. 1 (*Принципи за растенијата во карантин поврзани со меѓународната трговија*) била одобрена како референтен стандард на 27-та седница на Конференцијата на ФАО во 1993 година, која била разгледувана при водење на преговорите за Спогодбата за примена на санитарни и фитосанитарни мерки на Светската трговска организација – Спогодба за санитарни и фитосанитарни мерки (во понатамошниот текст: Спогодба за SPS). Спогодбата за SPS помогнала да се разјаснат некои од елементите кои биле предмет на дискусии во тоа време. Спогодбата за SPS е донесена во април 1994 година и од тогаш е стекнато искуство за нејзина практична примена во однос на фитосанитарните мерки.

Новиот ревидиран текст на IPPC бил донесен на Конференцијата на ФАО во 1997 година. Има многу промени во однос на верзијата на Конвенцијата од 1979 година. Ревизијата на IPPC во 1997 година наметнала потреба за да се ревидира ISPM бр. 1.

Освен Спогодбата за SPS постојат и други меѓународни конвенции, кои директно или индиректно се засегнати со заштита на растенијата.

Овој стандард има за цел да помогне во прифаќањето на IPPC и дава упатства за основните компоненти во фитосанитарните системи. Пропишаните принципи ги објаснуваат клучните компоненти на IPPC. Во некои ситуации, се предвидени и дополнителни упатства за овие компоненти. Толкувањето на овој стандард треба да биде во согласност со целосниот текст на IPPC. Цитатите од IPPC се наведени во наводници и со закосени букви.

ПРИНЦИПИ

Овие принципи се однесуваат на правата и обврските на договорните страни на IPPC. Тие треба да се разгледуваат колективно, во согласност со целосниот текст на IPPC и да не се толкуваат поединечно.

1. Основни принципи

1.1 Суверенитет

Договорните страни имаат суверена власт, во согласност со важечките меѓународни договори, да ги пропишат и усвојат фитосанитарните мерки за заштита на здравјето на растенијата во рамките на нивните територии и да го утврдат нивното соодветно ниво на заштита на здравјето на растенијата.

Во однос на фитосанитарните мерки, IPPC предвидува:

„Со цел да спречат внесување и/или ширење на регулирани штетни организми на нивните територии, договорните страни имаат суверена власт да го контролираат, во согласност со важечките меѓународни договори, увозот на растенија и растителни производи и други контролирани производи и за таа цел можат:

- а) да пропишат и да донесат фитосанитарни мерки во врска со увозот на растенија, растителни производи и други контролирани производи (преглед, забрана за увоз и третман);*
- б) да забранат увоз, да ги задржат или да побараат третман, уништување или отстранување од територијата на Договорната страна, на растенија, растителни производи и други контролирани производи или пратки со нив, кои не се во согласност со фитосанитарните мерки пропишани или донесени во одредбите од став (а);*
- в) да го забранат или ограничат движењето на регулираните штетни организми на своите територии и*
- г) да го забранат или ограничат движењето на агенсите за биолошка контрола и други организми за фитосанитарни потреби, за кои се смета дека се од корист на нивните територии“ (Член VII.1).*

При вршењето на оваа надлежност и *“Со цел да се сведе на минимум попречувањето на меѓународната трговија, ...” (Член VII.2)* секоја Договорна страна се обврзува да постапува во согласност со одредбите од член VII.2 на IPPC.

1.2 Потреба

Договорните страни може да применат фитосанитарни мерки, само кога таквите мерки се неопходни за да се спречи внесувањето и/или ширењето на карантински штетни организми или да се намали економското влијание на регулираните некарантински штетни организми. Во однос на ова, IPPC предвидува: *„Договорните страни во рамките на нивното фитосанитарно законодавство не треба, да преземат ниту една од мерките утврдени во ... освен ако таквите мерки се сметаат за неопходни во фитосанитарните заклучоци ... ” (Член VII.2а)* Член VI.1b наведува дека *„Договорните страни можат да побараат фитосанитарни мерки за карантински штетни организми и регулирани некарантински штетни организми, доколку тие мерки се ... ограничени на она што е потребно за да се заштити здравјето на растенијата ...”.* Член VI.2 наведува дека *„Договорните страни не треба да бараат фитосанитарни мерки за нерегулирани штетни организми.“*

1.3 Управување со ризик

Договорните страни треба да ги применуваат фитосанитарните мерки врз основа на политиката на управување со ризик, признавајќи дека ризикот од ширење и внесување на штетни организми секогаш постои при увозот на растенија, растителни производи и други регулирани производи. Договорните страни *„...треба да воведат само фитосанитарни мерки кои се ... во согласност со опфатениот ризик од штетни организми ... “ (Член VII.2г)*

1.4 Минимално влијание

Договорните страни треба да применуваат фитосанитарни мерки со минимално влијание. Во однос на ова, IPPC предвидува дека тие *„... треба да воведат само фитосанитарни мерки кои ... ги претставуваат минималните достапни*

рестриктивни мерки, и резултираат со минимална пречка за меѓународното движење на луѓе, стоки и превозни средства.“ (Член VII.2g)

1.5 Транспарентност

Договорните страни треба да ги стават на располагање релевантните информации, како што е утврдено во IPPC. Во врска со ова, IPPC го наведува следново:

- „... договорните страни, веднаш по нивното донесување, ги објавуваат и пренесуваат фитосанитарните услови, ограничувања и забрани на која било договорна страна или страни кои тие веруваат дека може да бидат директно засегнати од таквите мерки.“ (Член VII.2b);
- „Договорните страни, по барање, го ставаат на располагање на која било договорна страна образложението за фитосанитарни услови, ограничувања и забрани.“ (Член VII.2c);
- „Договорните страни ... соработуваат во размена на информации за штетни организми на растенијата...“ (Член VIII.1 и 1a);
- „Договорните страни, на најдобар можен начин, ги утврдуваат и ажурираат листите на регулирани штетни организми ... и ги ставаат таквите листи на располагање ...“ (Член VII.2i) и
- „Договорните страни, на најдобар можен начин, ... ги развиваат и ажурираат соодветните информации за статусот на штетните организми Овие информации се ставаат на располагање ...“ (Член VII.2j).

1.6 Усогласување

Договорните страни треба да соработуваат во развојот и усогласувањето на стандардите за фитосанитарни мерки. Во овој поглед, IPPC предвидува дека „Договорните страни се согласни да соработуваат во развојот на меѓународните стандарди ...“ (Член X.1). Договорните страни треба „... да ги земат во предвид меѓународните стандарди кога ги преземаат активностите поврзани со оваа конвенција.“ (Член X.4). „Договорните страни ја поттикнуваат која било држава или организација членка на ФАО, која не е членка на оваа конвенција ... да ги применува фитосанитарните мерки во согласност со одредбите на оваа конвенција и сите донесени меѓународни стандарди наведени подолу.“ (Член XVIII)

1.7 Недискриминација

Договорните страни во согласност со IPPC, треба да применуваат фитосанитарни мерки без дискриминација помеѓу договорните страни, доколку истите го имаат истиот фитосанитарен статус и применуваат исти или еднакви фитосанитарни мерки.

Договорните страни треба да применуваат фитосанитарни мерки без да вршат дискриминација како кај домашни така и кај меѓународни фитосанитарни ситуации.

Во врска со ова, IPPC предвидува:

- фитосанитарните мерки „... не треба да се применуваат на таков начин што ќе претставуваат средства за субјективна или неоправдана дискриминација или прикриено ограничување, особено на меѓународната трговија.“ (Преамбула) и
- договорните страни можат да побараат фитосанитарни мерки, доколку таквите мерки се „... Не постојат од мерките кои се применуваат за истите штетни организми, ако се присутни на територијата на договорната страна-увозник.“ (Член VI.1a).

1.8 Техничка оправданост

Договорните страни технички ги оправдуваат фитосанитарните мерки „...врз основа на постигнатите заклучоци со употреба на соодветна анализа на ризик од штетни организми или, каде што е применливо, други споредливи истражувања и оценувања на достапни научни информации.“ (Член II.1). Во овој поглед, IPPC предвидува „ Договорните страни не можат, во рамки на нивното фитосанитарно законодавство, да преземат ниту една од мерките утврдени во став 1 на овој член (VII), освен ако таквите мерки ... се технички оправдани.“ (Член VII.2a). Член VI.1b, исто така, се однесува на техничката оправданост. Фитосанитарните мерки кои се во согласност со ISPM, се смета дека се технички оправдани.

1.9 Соработка

Договорните страни треба да соработуваат една со друга, за да се постигнат целите од IPPC. Особено, тие „... соработуваат една со друга во најголема можна мера, при постигнувањето на целите од [таа] Конвенција ...“ (Член VIII). Договорните страни треба активно да учествуваат во телата основани според IPPC.

1.10 Еквивалентност на фитосанитарните мерки

Договорната страна увозник треба да ги признае алтернативните фитосанитарни мерки предложени од страна на договорната страна извозник како еднакви, кога тие мерки се потврдени како соодветни за постигнување на потребното ниво на заштита, пропишано од страна на договорната страна увозник.

Соодветен ISPM: бр. 24.

1.11 Измена

Измени на фитосанитарните мерки треба да се извршат врз основа на нова или ажурирана анализа на ризик од штетни организми или врз основа на релевантни научни информации. Договорните страни не треба субјективно да ги изменуваат фитосанитарните мерки. „ Договорните страни, со промена на условите и кога ќе станат достапни новите докази, гарантираат дека фитосанитарните мерки се веднаш изменети или избришани, ако е утврдено дека се непотребни.“ (Член VII.2h)

2. Оперативни принципи

Оперативните принципи на IPPC се однесуваат на утврдувањето, спроведувањето и следењето на фитосанитарните мерки, како и на примената на официјалните фитосанитарни системи.

2.1 Анализа на ризик од штетни организми

Националните организации за заштита на растенијата (NPPOs), при вршење на анализа на ризик од штетни организми, треба да се базира на биолошки или други научни и економски податоци, следејќи ги релевантните ISPM стандарди. При тоа, треба да се земат во предвид заканите за биодиверзитетот, кои произлегуваат од влијанијата врз растенијата.

Релевантни членови во IPPC: Преамбулата, членовите II, IV.2f и VII.2g.

Релевантни ISPMs: бр. 2, бр. 5 (вклучително и додаток бр. 2), бр. 11 и бр. 21.

2.2 Набројување на штетни организми

Договорните страни „... на најдобар можен начин, ги утврдуваат и ажурираат листите на регулирани штетни организми ...“ (Член VII.2i).

Релевантни членови во IPPC: VII.2i.

Релевантна ISPMs: бр. 19.

2.3 Препознавање на подрачја во кои нема присуство на штетни организми и подрачја со ниска распространетост на штетни организми.

Договорните страни треба да гарантираат дека нивните фитосанитарни мерки за пратките кои се движат на нивните територии, ќе го имаат во предвид статусот на подрачјата, кои се определени од страна на NPPOs на земјите извозници. Во овие подрачја регулираните штетни организми не се појавуваат, се појавуваат со ниска распространетост или пак во нив нема присуство на штетни организми во производствените капацитети или местата на производство.

Релевантен член во IPPC: II.

Релевантни ISPMs: бр. 4, бр. 8, бр. 10 и бр. 22.

2.4 Службена контрола за регулирани штетни организми

Кога штетните организми кои се присутни во една земја, се контролирани како карантински штетни организми или регулирани некарантински штетни организми, договорната страна треба да гарантира дека истите биле предмет на службени контроли.

Релевантна ISPM: ISPM бр. 5 (вклучително и додаток бр. 1).

2.5 Системи за пристап

Интегрираните мерки за управување со ризик од штетни организми, кои се применуваат на дефиниран начин, да обезбедат алтернатива на дадената мерка, за да се исполни соодветно ниво на фитосанитарна заштита на договорната страна увозник.

Релевантна ISPM: бр. 14.

2.6 Надзор

Договорните страни треба да собираат и евидентираат податоци за појавата и отсуството на штетни организми, за да ја поддржат фитосанитарната сертификација и техничката оправданост на нивните фитосанитарни мерки. Во овој поглед, IPPC предвидува „ Договорните страни, на најдобар можен начин, вршат надзор на штетни организми и ги развиваат и одржуваат соодветните информации за статусот на штетни организми со цел да се поддржи категоризацијата на штетни организми, а исто така вршат надзор и на развојот на соодветните фитосанитарни мерки“. (Член VII.2j).

Релевантни членови во IPPC: IV.2b, IV.2e and VII.2j.

Релевантни ISPMs: бр. 6 и бр. 8.

2.7 Известување за штетни организми

Договорните страни „... треба да соработуваат ... во најголема можна мера при ... известување за појавата, епидемијата или ширењето на штетни организми кои можат да бидат непосредна или потенцијална опасност ...“ до другите договорни страни (Член VIII.1a). Во тој поглед, тие треба да ги следат прописите утврдени во ISPM бр. 17 и другите соодветни прописи.

Релевантен член во IPPC: VIII.1a.

Релевантен ISPM: бр. 17.

2.8 Фитосанитарна сертификација

Договорните страни треба да имаат координација при спроведувањето на системот за сертификација при извоз, при обезбедувањето на точни информации, како и за дополнителните декларации содржани во фитосанитарните сертификати. „Секоја договорна страна прави подготовки за фитосанитарна сертификација ...“ (Член V).

Релевантни членови во IPPC: IV.2a и V.

Релевантен ISPM: бр. 7 и бр. 12.

2.9 Фитосанитарен интегритет и безбедност на пратки

Со цел да се задржи интегритетот на пратките по сертификацијата, договорните страни преку нивните NPPO, „гарантираат за фитосанитарната безбедност на пратките, во однос на составот, замената и повторното заразување, после извршената фитосанитарна сертификација, која преку одредени постапки се извршува пред извозот.“ (Член IV.2e).

Релевантни членови во IPPC: IV.2g и V.

Релевантни ISPM: бр. 7 и бр. 12.

2.10 Брзо дејствување

Договорните страни треба да обезбедат дека прегледот или другите фитосанитарни постапки кои се потребни при увоз „...да се одвиваат што е можно побрзо особено земјаки ја во предвид...расипливоста“ на регулираниот производ. (Член VII.2e).

Релевантен член во IPPC: VII.2e.

2.11 Итни мерки

Договорните страни може да донесат и/или да спроведат итни постапки, вклучително и итни мерки, кога е идентификуван нов или неочекуван фитосанитарен ризик¹. Итните мерки треба да бидат привремени во нивната примена. Продолжението на мерките треба да се оценува преку анализа на ризик од штетни организми или преку друго слично испитување што е можно поскоро, за да се обезбеди дека продолжувањето на мерката е технички оправдано.

Релевантен член во IPPC: VII.6.

Релевантен ISPM: бр. 13.

2.12 Одредби на NPPO

„Секоја договорна страна донесува одредба, во најдобра можна мера, за официјалната национална организација за заштита на растенијата со утврдени главни одговорности во [Член IV.1].“ (Член IV.1).

Релевантен член во IPPC: IV.

2.13 Надминување на спор

Договорната страна треба да биде отворена за консултации во однос на нејзините фитосанитарни мерки по барање на другата договорна страна. Ако постои спор во врска со толкувањето или примената на IPPC или ISPMs, или ако една договорна страна смета дека некоја постапка на друга договорна страна е во судир со обврските на IPPC или насоките дадени во нејзините ISPM, „...предметните договорни страни се консултираат меѓу себе што е можно побрзо, со цел надминување на спорот.“ (Член XIII.1) Ако спорот не може да се надмине на овој

¹ Поимот итни мерки во член VII.6 од IPPC се толкува дека ги вклучува итните мерки како што е дефинирано во ISPM бр. 5.

начин, тогаш треба да се применат одредбите од член XIII во врска со решавање на спорови, или се применуваат другите средства за решавање на спорови².

Релевантен член во IPPC: XIII.

2.14 Избегнување на непотребни задоцнувања

Ова барање треба да се разгледа без одлагање, кога договорната страна бара од другата договорна страна да ги утврди, измени или отстрани фитосанитарните мерки, кога условите се променети или кога е добиена информација за нови докази. Слични постапки кои вклучуваат, но не се ограничуваат на анализа на ризик од штетни организми е признавањето на подрачја слободни од штетни организми или признавањето на еквиваленција (мерки кои не се исти, но се со еднаков ефект), кои треба веднаш да бидат извршени.

Релевантен член во IPPC: VII.2h.

Релевантен ISPM: бр. 24 (дел 2.7 и Анекс I, чекор 7).

2.15 Известување за неусогласеност

Договорните страни увозници „...треба што е можно поскоро, да ја известат договорната страна извозник...за значајни случаи на неусогласеност со фитосанитарната сертификација.“ (Член VII.2f).

Релевантен член во IPPC: VII.2f.

Релевантен ISPM: бр. 13.

2.16 Размена на информации

Договорните страни ги обезбедуваат информациите наведени во IPPC, како што се:

- Официјално лице за контакт (Член VIII.2);
- Опис на NPPO и организациски постапки за заштита на растенијата (Член IV.4);
- Фитосанитарни услови, ограничувања и забрани (Член VII.2b) (вклучувајќи и места на влез - Член VII.2d) и нивно образложение (член VII.2c);
- Листа на регулирани штетни организми (Член VII.2i);
- Известување за штетни организми, вклучувајќи и појава, епидемија и ширење на штетни организми (Членови IV.2b и VIII.1a);
- Итни постапки (Член VII.6) и неусогласеност (Член VII.2f);
- Статус на штетни организми (Член VII.2j) и
- Технички и биолошки информации потребни за анализата на ризик од штетни организми (до одреден степен) (Член VIII.1c).

2.17 Техничка помош

Договорните страни „...да се согласни да го поттикнат обезбедувањето на техничка помош на договорните страни, особено договорните страни во развој... со помош на целите за олеснување на спроведувањето на Конвенцијата.“ (Член XX).

Релевантен член во IPPC: XX.

² Необврзувачката постапка за решавање на спор е развиена преку IPPC за употреба од договорните страни

